

Béketűréssel

A Salzburgi Apátgyűlés egyikén egy alkalommal váratlanul szót kért az egyik idősebb német apát és ezekkel a szavakkal fordult hozzánk: „Ma reggel borotválkozás közben döbbentem rá, testvérek, hogy huszonkét éve vagyok apát. Megdöbbentem, s arra gondoltam, e huszonkét év alatt mennyit kellett szenvednie rendi testvéreimnek tőlem, szokásaimtól, stílusomtól. Én mindig csak arra szoktam gondolni: annak ellenére, hogy apátjukká választottak, mit kell nekem tőlük eltűrnöm.” E spontán vallomás nagy derűtséget fakasztott, s a mindennapok egyszerű igazságának felszabadító ereje és derűje szembesített is bennünket, hiszen ha őszinték vagyunk önmagunkhoz, valamennyiünknek szert kellett tennie erre a tapasztalatra.

A közös útra kaptunk meghívást

„Obsculta, o fili..., [hallgasd meg, ó fiam]” megszólítással kezdődik a Regula nyitánya, a Prolóógus. A megszólítás meghívás is. Meghívás mindenekelőtt Jézus Krisztus egyházába, a meghívottak közösségébe, mert a Prolóógus ősi szövege igazában véve keresztségi beavató katekézis. Meghívás egy további értelemben is, amit a megszólított még nem tudhat, a cenobiták közösségébe, akiket Szent Benedek „a

szerzetesek legderekabb fajtájának” tart. Akik azonban közösségi életre vállalkoznak, tudniuk kell, csak akkor tekinthetik magukat a „legderekabb fajtához” tartozónak, ha a továbbiakban készek arra, hogy monostorban, azaz közösségben éljenek, rendszabály és apát vezetésével küzdjenek. (RB 1.)

Amikor egy hívő keresztény – némi keresés után – kész arra, hogy számára addig ismeretlen, de magát istenkeresőnek tartó szerzetesközösségbe lépjen, továbbá, hogy szabályosan, de általa még ki nem próbált szabály szerint akarjon élni, sőt elgondolását, akaratát egy még szintén ismeretlen lelki vezető, apát ítéletének vesse alá, igazában nem tudja/tudhatja, mire vállalkozik. Ezért javasolja a Regula, hogy minden nehézséget mondjanak meg előre, mert az üdvösség útja kezdetben „nem lehet más, mint szűk és szoros”. (Prol. 119) Az újonnan érkező sem ezt a „kemény és nehéz” (RB 58.) utat nem ismeri még, sem pedig a vele járó örömteli másik tapasztalatot. Benedek azt mondja, ha szabályosan küzdünk, azaz „ha a lelkiéletben és a hitben előre haladunk, akkor majd szárnyaló szívvel és a szeretet kimondhatatlan édességével sietünk előre az Isten parancsainak útján”, s a mindennapokban, ebben a földi életben, ebben a hazában egyszerre tapasztaljuk meg a szenvedést és azt az örömet is, amelynek teljességéből majd az eljövendő Országában részese-dünk. Ezt a távlatot, valós látomást, víziót rajzolja meg a bencés Regula a nyíltszívű és engedelmes keresőnek. Nem ígér könnyű álmot, felszínes életet, hanem küzdelemről és Krisztus szenvedésében való részvételről beszél. A katekézis nyelvére fordítva ez nem más, mint a keresztény alámerülése a keresztség vizében, amikor meghal önmagának, de Krisztussal fel is támad, hogy már ne önmagának, hanem Krisztusnak éljen. A keresztségben történő halál egyszersmind az újjászületés fürdőjében, a feltámadott Úrral való sorsközösségben való részese-dés. Ilyen szavakkal beszél erről a Prológus: „szemünket megnyitva a megistenítő fénynek”, „megdöb-bent füllel” és ennek folytatásaként „szárnyaló szívvel” és a „szeretet kimondhatatlan édességével sietünk” a nekünk megmutatott üdvös-séges úton. Másutt már a sietség sem elég, inkább arra kapunk

buzdítást, hogy „fussatok [currite], míg tiétek az élet világossága”, a beteljesedés előíze, amit majd az Ország dicsősége tesz teljessé.

A Regula különböző helyei alapján így határozhatjuk meg a szerzetest: az az ember, aki közösségben, szabály (regula) és apát vezetésével él. A közösség, a szabály és az apát – egy képbe sűrítve: „az Úr szolgálatának iskolája” – támasz, mankó abban, hogy az Istenre vágyó keresztény növekedhessen, hogy „eljusson”, „feljusson”, „célba érjen”, hogy „hajlékában lakhasson”, s az „örök hazába érkezék”. Isten és ember bensőséges kapcsolatának megfogalmazására gazdag kifejezéstár áll rendelkezésünkre, sokrétű az istenszeretetet szótára. A közös úton a testvérek és az apát nemcsak örömet, békességet, elfogadást, biztonságot, vezetést, hanem gondot, bosszúságot, a keresztény hagyomány ősi kifejezésével: keresztet is jelentenek egymásnak.

**„Békétűrésünkkel veszünk részt Krisztus szenvedéseiben”
(Prol. 125)**

Aki sokszor és elmélyülten olvassa a Regulát, annak számára egyre inkább érzékelhetővé válik benne húsvét öröme, a feltámadott Úr békét és irgalmas szeretetet sugárzó arca. A Regula azonban úgy beszél a „lelki dolgokról”, mintha egyszerűen csak a mindennapi, gyakorlati élet útmutatója kívánna lenni. „Íme az Úr jóságában megmutatja nekünk az élet útját” – mondja Benedek. A Regula az Evangélium keresztény, szerzetesi olvasata; olyan út, amely a gyakorlati bölcsességre és tapasztalatra helyezi a hangsúlyt. Minden rendelkezés és szabály figyelembe veszi az emberi gyöngeséget, de nem mond le soha az eszményről. Kerüli a végleteket; az egyensúly elvére épül. Egyik legfontosabb viszony benne a megértő irgalom, amely bátorít, vigasztal, felemel, szigorú és gyöngéd – mindig az alkalomnak megfelelően. A Regula Evangéliumtól ihletett bölcsessége azt mondja a hívő kereszténynek, hogy minden keresztény közösségben jelen van az Úr Krisztus. A monostor apátja Krisztust jeleníti meg az egyházban, a közösségében. Az élő keresztény hit egyébként nemcsak az apátban, hanem a testvérben, a betegben, a

vendégben és a zárándokban is Krisztust látja. „Hisszük, hogy az apát Krisztus helyettese” – mondja a Regula. Ebből az is következik, hogy az apátra vonatkoznak a legszigorúbb szabályok, neki szólnak a figyelmeztetések és szinte egyedül ő az a monostorban, aki üdve felől nem lehet bizonyosságban.

A bencés Regulát mindig újból kell olvasnunk. A kortárs értelmezők „re-lectio”-nak mondják ezt a gyakorlatot, amely nem más, mint az Evangélium, a szent szövegek Isten Lelkétől vezérelt olvasata, amibe természetes módon beépül mai tapasztalatunk, tudásunk és környezetünk számos kihívása is.

Napjaink szerzetességének és általában keresztény közösségeinek is legnagyobb feladata, hogy a „kezdeti szeretet” – esetünkben a 6. század és az azt megelőző évszázadok tapasztalatának – ősi szövegét, annak ihletét, lelkét, lendületét és eszményét a mai élethelyzetben megélve, megtapasztalva újrafogalmazza. Ha a bencés szerzetes életének zsinórmértéke az, hogy „az Evangélium vezetésével” járja az élet útját, akkor az Evangéliumhoz szervesülő bencés Regula újraolvasását semmiképpen sem választanám el az Evangélium újraolvasásától, hiszen a Regula mindig feltételezi az Evangéliumot.

Regulánk éppen ezért a különböző korokban és más-más történelmi körülmények között nem struktúrák, öncélú hagyományok, romantikus kulisszák, kényelmes megszokottságok – legyenek azok egyháziak, sajátosan szerzetesiek vagy akár társadalmiak – átadásában akar segítségünkre lenni, hanem abban, hogy Isten elevenítő Szentlelkét és annak életet fakasztó impulzusait, indításait érzékelnünk tudjuk; hogy az Istennek adott közösségi és egyéni élet a megváltozott körülmények között is teremje/teremthesse a maga gyümölcsét. S ebből a tapasztalatból fakadhat egy megújulni képes kultúra, amelyben – mert tiszteletben tartjuk környezetünket, s mert képesek vagyunk tanulni tőle – újraélhetjük a keresztény élet örömét, a megváltozott és reményteli lét igazságát és termékenységét.

A történelem változásainak „keresztútjai” és „útkeresztvezetői” a szerzetesközösség és a többiekért felelős apát számára egyaránt kirajzolódnak. A választás keresztje nagy felelősséget ró mind-

annyiukra. Merik-e vállalni, hogy a keresztény hagyomány „sodrovonalának” erejét kihasználva maguk is e hiteles evangéliumi és spirituális hagyomány „sodrába” álljanak, azaz van-e lendületük, tudják-e, hol van annak a forrásaik? Fontos, hogy a szerzetes vagy a közösség ne csupán önmagát sajnálva sodródják – lemondva és megfélemlődve a világegyetért való felelősségéről.

Egy olyan korban, amelyben szinte minden kihívás és csábítás szembehelyezkedik azokkal az értékekkel és eszményekkel, amelyekre még maga a kihívó és csábító is vágyakozik, mert nem élhet nélkülük, nehéz megmaradni az egyszerű hűségben, a forrás őrzésének csendességében, és vállalni még Isten hallgatását is. A keresztény szerzetesség ereje mindig is Isten erőtlensége volt, és Isten erőtlensége marad ma és a jövőben is.

Elmélkedésem első és második szakaszában is arra törekedtem, hogy röviden felvázoljam a Regula szavai által közvetített keresztény reményt, életet, az üdvösség útját, amelyre meghívást kaptunk, és amelyre keresztségünk erejében mi, szerzetesek fogadalommal is elköteleztük magunkat. Tudjuk jól, mert tapasztalatunk elemi részévé vált, hogy az Istennel leélt bensőséges, neki és testvéreinek szánt életút is keresztút, ahogy Jézus önküresítésének útja is keresztút volt, mert Atyjának engedelmességgel egészen a halálig.

Aki Jézus Krisztus nyomán szerzeteséletet, közösségi életet vállal, de istenkeresésben nem mer/tud/akar ráhagyatkozni erre a szüntelen alakulást és formálódást kívánó „sodrásra”, igen könnyen keresztté válhat önmaga, környezete és előjárója számára. – Önmaga számára, mert a csak részben vállalt élet nem hiteles, nem tud tapasztalatai úton arról szólni, Akiért és amiért minden történik, elkötelezettsége végül a kereszténység karikatúrájává, saját maga pedig beteggé válik. Az így menekülő ember mások, környezete számára is kereszt, mert nem érti, vagy hátrítja a lényegét, és így az új élet alakulásának is akadályozója lesz. Végül pedig a közös mozgásban célját, helyét nem találó testvér az apát keresztje is lesz, illetve előbb-utóbb egymás kölcsönös keresztjévé lesznek.

A kereszt mindig váratlan, nem tervezett és valóságos. A Regula Prológusának a kereszt, keresztutak, kölcsönös keresztetek feloldásá-

ra ez a válasza: „Béketűrésünkkel veszünk részt Krisztus szenvedéseiben, hogy azután országának is méltó részesei lehessünk.” (Prol. 125)

A bencés Regula „veszélyes” olvasmány

A ma embere számára a Regula első olvasatra minden bizonytalansággal, mert mi nem ilyen módon, vagyis másfajta logika és másfajta megfontolások szerint gondolkodunk. Ha másodszor is kézbe vesszük a szöveget, megérint belőle a mélység és a komolyság. Vannak, akiket ez lelkesít, hiszen az életet ők maguk is valahogy így szeretnék felfogni; és vannak, akiket ez a komolyság elriaszt. Harmadik olvasatra kirajzolódik belőle, hogy ilyen felelősséggel kellene élnem Isten, embertársaim és önmagam előtt is, hogy krisztusinak, kereszténynek vallhassam magamat. Van azonban egy sokadik olvasat is, amelyben elfelejtődnek az élet rendjét meghatározó keretek, a szabályok, pontosabban elevenné és „áttetszővé” válnak, és innentől kezdve minden rendelkezés, minden szabály egyet szolgál: olyan miliót, légkört, otthonos helyet szeretne biztosítani, ahol az fontos egyedül, hogy az Úr Krisztus jelen lehessen – sokféle módon – az Ő közösségében, amely a beteljesedés felé záródik.

A Regula „veszélyes olvasmány”, mert téren és időn kívülre helyezi az embert; olyan spirituális befolyással hat lelkünkre, mintha más lenne a tér és idő valósága, mint amit megtapasztalunk. Téren kívüli, mert úgy gondolkodunk, mint ahol „közel az Isten, távol a császár és a pápa”, vagyis a keresztény lélek nem a megszokott történelmi egyházi és állami szövegösszefüggésben, nem a külső világ kiszolgáltatottságai és kényszerei között éli életét, hanem számára más törvények uralkodnak. Időn kívüli világ a Reguláé, mert bár pontos és beosztott idő- és napirenddel élnek a szerzetesek minden napjaikban, az idő nem sűrűsödik be, nem fojtogat, nem foszt meg a lényegestől. Itt az idő az Örökkévalóság kishúga, amely az ünnepek és hétköznapi ritmusával, elengedhetetlen feszültségeivel belesimul Isten végtelen, időfeletti távlatába.

Epilógus

Szerzeteséletem egyik nagy és fontos ajándéka, hogy Szent Benedek Reguláját, szerzeteseinek írt életszabályát megismerhettem. Itt azonban nem csupán elméleti, távolról tisztelő ismeretségről van szó, hanem az ajándék lényege abban ragadható meg, hogy éveken át a rendi fiatalok novíciustestere lehettem, és ezen időszakban a bencés Regulát taníthattam.

Az olvasás, a tanulmányozás, az apáti tanításban történő újra megélés pedig ma is nagy öröm számomra, ahol megtalálom a szívem kérdéseire és vágyaira adott keresztény választ, s ahonnan érzékelhetem az egyén és a közösség életének „sodrásirányát”.

Várszegi Asztrik